

АФОРИЗМИ

відомих українців

Харків
ФОЛІО
2024

Микола АМОСОВ

(1913–2002) — лікар-кардіолог, письменник,
публіцист

- ◆ У житті є два міцних якоря — робота й діти. Усі інші негаразди можна перенести.
- ◆ Життя — постійна зміна структури й функції в часі.
- ◆ Роки йдуть, а їм не віриш. Оцінки змінюються, і старому здається, що він думає, як молодий.
- ◆ Тільки наука змінить світ. Наука в широкому розумінні: і як розщеплюється атом, і як виховувати дітей... І дорослих теж.
- ◆ Тільки через сумний досвід відстоюється золотий фонд медицини.
- ◆ Хірургія всіх зрівнює — простого лікаря та академіка: покажи, що ти можеш зробити? А ступені — це справа друга.

Юрій АНДРУХОВИЧ

(нар. 1960 р.) — поет, прозаїк, перекладач

- ◆ Весна псує поетів так само, як і жінок: шкіра зацвітає, слизова оболонка подразнена до знемоги, алергія на запахи змушує до розчуленості, сльози в очах, липкі плями замість предметів і цілковита просторова дезорієнтація.
- ◆ Дефініцій людини є тисячі, хай існує й така — двонога тварина без пір'я, котрій властиво сподіватися.
- ◆ Минуле, як би ми його не розуміли, є всього тільки невдалою проекцією майбутнього, його завжди недосконалим наслідуванням.
- ◆ На Русі хоч езуїтів посій, то все одно злодії вродяться.
- ◆ Світ цей занадто брутальний, щоб можна було його змінити на краще за допомогою слів, але й занадто ніжний, аби щось у ньому змінити за допомогою куль.
- ◆ Усі ми — тільки відголоски великого Світового Дзвону, і жодне наше слово не народжується само собою.

- ◆ Щасливі спільноти не мають потреби в історії. Тільки нещасливим спільнотам вкрай потрібна їхня історія, бо вони через неї прагнуть пояснити собі й іншим свої нещастя, легітимізувати свої невдачі, свою неспроможність.

Богдан-Ігор АНТОНІЧ

(1909–1937) — поет, прозаїк, літературознавець

- ◆ Зрештою, людина завжди є сама, навіть у приязні та любові.
- ◆ Мав двадцять літ і чорне волосся. Чого більше треба до щастя?
- ◆ Найбільше щастя — бути добрим.
- ◆ Правда поезія не фальшує природи, є незалежна від її краси.
- ◆ Тиша — це мова, якою говорить до людини Бог.
- ◆ Яка хижка насолода бути тільки одним звуком незбагненого капричіо. Життя має вартість лишень тому, що його основа є невпійманна. Знайомість глузду кожної пережитої події остогидла б нам кожний день.

Дмитро АРСЕНИЧ

(нар. 1938 р.) — поет

- ◆ Грішник розкаюється, щоб звільнити душу для нових гріхів.
- ◆ Де мужні стискають зуби — боягузи ними цокотять.
- ◆ Доконавши людину, хвороба й собі підписує вирок.
- ◆ Життєва драма — єдина з драм, що відбувається без репетицій.
- ◆ Знайдений ідеал втрачає привабливість.
- ◆ І в отруйних ягодах є вітаміни.
- ◆ Лестощі — це словесний хабар.
- ◆ Найважче оселитися в душі народу.
- ◆ На чужині й горе втричі важче.
- ◆ Не опиняйся між двох ворогів, коли вони схрещують шпаги.
- ◆ Не стрибай на радощах, коли надто низька стеля.
- ◆ Нулі певні, що авторитет мільйона тримається на них.
- ◆ Пройдені рубежі стають тилом.

- ◆ Стань полководцем власних думок: навчи їх хоробрості.
- ◆ Хоч би де був південь, а північ навпроти.
- ◆ Цінуй чужі думки, але не настільки, щоб привласнювати їх.
- ◆ Що життя добрий учитель — це так. Але не кожен його учень — здібний.

Степан БАНДЕРА

(1909–1959) — політичний діяч, ідеолог українського національного руху

- ◆ У кожному ідеологічному чи політичному русі найважливішу роль відіграють два чинники: ідея і людина. Провідні ідеї і світоглядові засади в ідеологічному русі та керівні програмові постанови в політичному — творять «душу», істоту, внутрішній зміст руху. Люди, які визнають, поширюють і здійснюють ідеї та програму і з тією метою беруть активну участь в русі, — творять його живий, діючий організм.
- ◆ Розділені кордоном смерті, але з'єднані зв'язком віри, ідеї і любові — живі та померлі можуть собі взаємно помагати перед Богом і через Бога.
- ◆ Хоч які великі жертви — боротьба конечна.
- ◆ Хто будує на невластивих для нашого ґрунту світоглядових підвалинах, той, навіть при добрій волі й найкращих змаганнях, не поставить нічого тривкого, тільки помножить руїни.

Юрій БЕРЕЗА

(нар. 1955 р.) — поет, журналіст, публіцист

- ◆ Бійся того, хто нічого не боїться.
- ◆ І без модельєра можна пошитися в дурні.
- ◆ Лідер не той, хто йде попереду, а той, за яким ідуть.
- ◆ На голому дереві не сховаєшся.
- ◆ Сльозою пустелі не зробиш, а криком вітру не спиниш.

Флоріан БОДНАР

(нар. 1942 р.) — письменник

- ◆ Вдало дібраний псевдонім допомагає зробити ім'я.
- ◆ Завжди готовий на все готове.
- ◆ Звісно, що ми йшли не туди, зате ніхто не скаже, що відступали.
- ◆ Коли в голові — вітер, у склянці — буря.
- ◆ Коли немає нічого святого, моляться божкам.
- ◆ Ми дедалі більше стаємо господарями безвідного становища.
- ◆ Навіщо порушувати закон? На те є поправки.
- ◆ Попри всі успіхи медицини, врешті-решт, людей вмирає рівно стільки, скільки народжується.
- ◆ Не хочете, щоб вам наступали на п'яти, ідіть своєю дорогою.
- ◆ Одні жінки роблять із чоловіків лицарів, інші — загнаних коней.
- ◆ Погано не те, що від великого до смішного один крок, погано те, що назад не ступиш.

- ◆ Поки на порядку денному стоять питання, а не відповіді, — порядку не буде.
- ◆ Сказав правду — тепер відбріхуйся.
- ◆ Скільки треба тупцювати на місці, аби крізь землю провалитись?
- ◆ Совістю торгують ті, хто її не має.
- ◆ Страшне не те, що все продається, — жахає ціна.
- ◆ У жінки гріхи первородні, у чоловіка — другорядні.
- ◆ Хіба б ми помітили, що наша бочка бездонна, якби в нас не було все вверх дном?!
- ◆ Чим більше гілок влади, тим дрібніші плоди.
- ◆ Чому на нас навішують ярлики, коли нам ціни нема?
- ◆ Що більше можливості говорити, то менше хочеться думати.
- ◆ Що дешевша горілка, то більше патріотів!
- ◆ Якщо держава — це ми, то хто тоді вони?

Левко БОРОВИКОВСЬКИЙ

(1808–1889) — поет, фольклорист, етнограф

- ◆ Є й такі: не найде толку — буде тихо;
Не найде ж точки — лихо!
- ◆ Кому вдалося раз збрехати,
Тому вже віри більш не ймуть.
- ◆ Мор, голод і війна — то страшні людоїди;
А ще страшніші — злі сусіди.
- ◆ У кого що болить,
Про те й кричить.
- ◆ Усякий знає:
Хто солодко живе — той гірко умирає.
- ◆ Хоть вовк линяє,
Та норів не міняє.
- ◆ Хто вище злізе — дужче пада.
- ◆ Хто добре робить — той не хвалиться нікому.
- ◆ Хто робить — той мовчить; а вірять крикунам.
- ◆ Як Смерть далеко,
О Смерті думать легко,
А стане за плечима, —
У всіх нас страх з великими очима.

Юліан ВАССИЯН

(1894–1953) — громадський і політичний діяч, філософ, публіцист

- ◆ Дорога до Бога веде через Батьківщину.
- ◆ Ідею державності нації не можна здійснювати ста шляхами, а тільки шляхом твердих рішень і ще твердіших обов'язків чинного послуху.
- ◆ Коли з погляду мети націоналізм є демократичний, то з погляду форми й методи він є диктатурою.
- ◆ Ми стали нацією і не можемо вже думати й прагнути інакше, ніж думає і чинить держава на нація.
- ◆ Не матерія і не біофізичні процеси життя зупиняють творчий поступ наперед, але кваліть духу.
- ◆ Принцип повторності в історії — дуже умовний, а найменше кермується ним той, хто історію на правду творить.

Іван ВЕЛИЧКОВСЬКИЙ

(бл. 1630–1701) — поет, письменник, релігійний діяч

- ◆ Багатство — всілякого гріха батько, всілякої злости винахідник, духотлінної поживи сприач.
- ◆ Без діл є віра мертва.
- ◆ Влада ідеї хоче бути владою найчистішого абсолютизму.
- ◆ Де не буває віри, там немає надії та любові.
- ◆ Життя не зносить останнього слова про себе.
- ◆ Інакше дивиться на світло орел, а інакше — сова.
- ◆ Коли хочете мене вічно тримати, залишіть мене тепер.
- ◆ Минуть усі часи нам.
А над усе мине час покаяння.
- ◆ Смерть, суд, пекло і небо — чотири квадрати тії —
Завше май ти при серці, як компас на шії.
- ◆ Хто замолоду не хоче трудитися, у старості зле постраждає.
- ◆ Час, дитинство, і дівства утрата, і слово
Вийде з вуст — не вернеться назад на віднову.
- ◆ Якість Божу у собі пан хміль сокриває,
Бо возносить смирних він, гордих усмирляє.

Володимир ВИННИЧЕНКО

(1880–1951) — державний і політичний діяч,
письменник, драматург, художник

- ◆ Вірою вбивається всякий страх.
- ◆ Всяка державна будова тільки тоді може бути непохитною, коли в її основу покладено не примус, а добру волю її складових частин.
- ◆ Мовчання іноді говорить більше, ніж слово.
- ◆ Найбільша сила — в найбільшій єдності й організації.
- ◆ Нема любові без ненависті, як нема білого без чорного! Хочете любові, то мусите ненавидіти.
- ◆ Політика — то злість, ненависть, нелюбов.
- ◆ Святість — найслабша перепона... Святість легше всього рветься.
- ◆ Терор — самовбивство для тої самої ідеї, яка його вживає.
- ◆ Хто в себе не вірить, тому ніхто другий не повірить.
- ◆ Хто хоче бути великим артистом, той не повинен бруднити себе.
- ◆ Чого хочеш, те мусиш вважати найбільшим за все.

ЗМІСТ

Микола Амосов	3
Юрій Андрухович	4
Богдан-Ігор Антонич	6
Дмитро Арсенич	7
Степан Бандера	10
Юрій Береза	11
Флоріан Боднар	12
Левко Боровиковський	14
Юліан Вассиян	15
Іван Величковський	16
Володимир Винниченко	17
Іван Вишенський	18
Марко Вовчок	20
Володимир Мономах (Володимир II Всеволодович)	21
Яків Гальчевський	22
Леонід Глібов	23
Микола Гоголь	24
Володимир Голобородько	27
Павло Грабовський	33
Борис Грінченко	34
Михайло Грушевський	35
Володимир Державин	36
Митрофан Довгалецький	39
Василь Довгович	40
Олександр Довженко	41
Дмитро Донцов	43

Ростислав Доценко	45
Іван Драч	49
Євген Дудар	50
Володимир Єшкілев	52
Сергій Жадан	53
Богдан Жолдак	54
Оксана Забужко	55
Павло Загребельний	56
Данило Заточник	58
Юрко Іздрик	59
Олександр Ільченко	60
Володимир Канівець	61
Андрій Коваль	63
Роман Коваль	68
Мануїл (у чернецтві — Михаїл) Козачинський	69
Михайло Колодзинський	70
Григорій Кониський	71
Євген Коновалець	73
Ліна Костенко	74
Іван Котляревський	76
Уляна Кравченко	77
Андрій Крижанівський	79
Микола Куліш	81
Пантелеймон Куліш	82
Леонід Куліш-Зіньків	83
Микола Левицький	84
Юрій Липа	87
В'ячеслав Липинський	89

Василь Лісовий	91
Іван Мазепа	92
Іван Максимович	94
Євген Маланюк	96
Казимир Малевич	97
Панас Мирний	98
Микола Михальченко	99
Микола Міхновський	101
Павло Мовчан	102
Петро Могила	103
Юрій Мушкетик	105
Богдан Ніжанківський	107
Борис Олійник	109
Олег Ольжич	110
Пилип Орлик	111
Іван Орновський	112
Тодось Осьмачка	113
Олександр Перлюк	114
Симон Петлюра	122
Леся Подерв'янський	123
Тарас Прохасько	124
Юрій Рибников	125
Юрій Рибчинський	127
Максим Рильський	128
Ірен Роздобудько	130
Данило Рудий	131
Касіян Сакович	133
Лев Силенко	134

Василь Симоненко	135
Григорій Сковорода	136
Мелетій Смотрицький	148
Михайло Старицький	149
Василь Стус	150
Василь Сухомлинський	151
Леонід С. Сухоруков	153
Олена Теліга	158
Павло Тичина	159
Данило Туптало (Дмитро Ростовський)	160
Григір Тютюнник	162
Наталія Ужвій	164
Леся Українка	165
Костянтин Ушинський	168
Іван Франко	170
Богдан Хмельницький	174
Валентин Чемерис	175
Богдан Чепурко	178
Володимир Черняк	179
Тарас Шевченко	184